

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentariivs In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XIV. De Consanguinitate & adfinitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

tum istud obtinere, quando est enormis incestus, ut in primo gradu, non etiam in ulceriori, cum textus tantum loquantur de gradu primo propter sui soliditatem. Ut licet cognoscens duas consanguineas in gradu ulteriori neutram earum ducat, non tamen adficiatur impedimento non ducendi aliam, cum nullus textus detur, sine quo poena non statuitur.

13. Queri posset, An oriatur hoc impedimentum ex incestu cum cognata legali aut spirituali? Non videri, cum necis proprie sit incestus, nec textus reperitur inducens impedimentum. Imò in *can. Si quis cum matre* xxxiiii. q. 2. non permittitur tali uxorem legitimam quam habet, dimittere. Quod videtur accipiendum quoad debitum perendum; ut multò minus impediatur novam inire nuptias, cum non debeat induci impedimenta sine textu. Navarr. *De cognat. spirit. Conf. 8. nu. 8.*

14. Postremò quaeritur, An oriatur hoc impedimentum cum affine sponsi vel sponsae? R. Publicam quidem honestatem violati, ideoque induci aliquid impedimenti, uti patet ex c. 2. h. t. ubi post poenitentiam opus est dispensatione, ut cum alia contrahat. Videtur tamen hoc ibi dici, quia agitur de matre sponsae cognita, qualis copula est foedior: ut, si fuerit cum te mortuore habita, impedimentum sit minus, & quidem temporale, scilicet ad tempus, quo complex delicti vivit, c. *Duo pueri 12. in fine sup. De despons. impub.* ex ratione, quod sponsalia ponant matrimonium inchoatum, atque ita impedimentum alto vivo tantum. Impedimentum hoc hodie non excedit primum gradum, ex decreto Conc. Trid. *Sess. 24. cap. 3. De reform. matrim. Covarr. hic p. 2. c. 6. in princ. num. 4. Sanchez d. Disp. 15. num. 5.*

TITULUS XIV.

De Consanguinitate & adfinitate.

SUMMARIUM.

- 1. Consanguinitas quid.
- 2. Linea consanguinitatis alia ascendentium, alia descendentium, alia collateralium.
- 3. Gradus in qualibet linea qualiter computandi.

- 4. Regula in hac computatione observanda.
- 5. Matrimonium in linea recta est irritum iure natura.
- 6. Idque in infinitum.
- 7. In linea transversa prohibita nuptia ad quartum gradum.
- 8. Adfinitas quid, & inter quos contrahatur.
- 9. Adfinitas olim triplex, & qua hinc prohibita.
- 10. Impedimentum publica honestatis.
- 11. An hoc impedimentum oriatur ex matrimonio nullo.
- 12. An ex matrimonio irritum defectu consensu interni?
- 13. Impedimentum hoc est perpetuum.
- 14. Nuptias incestas qui contrahant.
- 15. Qua poena afficiantur iure civili.
- 16. Nuptia an debeant esse consummata.
- 17. Iure Canonico sint excommunicati ipso iure.
- 18. Ignorantia iusta excusat.
- 19. An excusat ignorantia tam juris quam facti?
- 20. Scientia alterius alteri ignoranti non nocet, ut & contra ignorantia alterius non prodest scienti.
- 21. An incurrat hanc censuram contrahens cum ea, quam putat esse consanguineam?
- 22. Eam non incurrit sponsalia de futuro contrahens.
- 23. Licet copula consummentur.
- 24. An neque qui bona fide contraxit, postea cognito impedimento, perseverat uti conjugios?
- 25. Non incurritur, matrimonio per metum contracto, vel sub conditione.
- 26. An incurrat scemina contrahens cum Religiosa?
- 27. An Sacerdos aut testes praesentes?
- 28. Non etiam incurrit contrahens cum filia spirituali.
- 29. Poena civiles an habeant locum in gradibus iure Canonico prohibitis.
- 30. Dispensat S. P. super impedimentis iuris humani.
- 31. Non etiam iuris divini aut natura.
- 32. Matrimonia irrita iure natura inter ascendentes & descendentes.
- 33. An & inter fratres & sorores?
- 34. An conjunctio patris cum nepote, amica cum nepote?
- 35. Adfinitas in linea transversa non ponit impedimentum iure natura irritans.
- 36. An in linea recta?

37 Pont. in primo gradu quoad lineam transversalem rectè dispensat.

38 Episcopo non est dispensandi licentia nisi ob necessitatem.

39. Non dispensat super cognatione spirituali vel legali.

40. Neque super impedimento publica honestatis.

41 Dispensatio non fit supreptitia vel obreptitia.

42. Dispensatio super uno impedimento expresso, altero omisso, an reddatur inutilis?

Subjungitur hoc Tit. de consanguinitate & affinitate contracta per copulam licitam, quæ ponit impedimentum dirimens.

1 Consanguinitas est vinculum quoddam personarum ab eodem stipite descendentium, vel unius ab altera, carnali propagatione contractum. Hinc Consanguinei dicti, quod eodem sanguine sint geniti, vel eundem sanguinem participant: qui strictè accipiuntur pro natis ex eodem patre aut ex fratribus per sexum masculinum originem trahunt, & vocantur adgnati. §. Sunt autem Instit. De legit. agnat. tur. Hic latius sumuntur pro cognatis in genere, ita dictis, quod una communiterve nati, vel ab eodem orti, l. 4. §. 1. D. De gradib. Neque enim hac in materia consideratur differentia inter adgnatos & cognatos, quam etiam jus civile posterius vitiosam duxit in successioneibus, l. fin. C. De liberis præter.

2 Distinguitur consanguinitas per lineas, quæ sunt ordinata collectio personarum ab eodem stipite descendentium, diversos continens gradus Linea est triplex, scilicet ascendendum, id est parentum; descendendum, id est liberorum (quæ duæ directæ lineæ nomine veniunt) & collateralium, id est adgnatorum & cognatorum venientium à latere, ut fratres eorumque liberi, & dicitur transversa, l. 1. in princ. D. de gradib.

3 In singulari est gradus, id est mensura quædam, per quam distantia personarum inter se cognoscitur, in ordine superiori, primo gradu est pater, mater; secundo avus avia, & sic deinceps. In inferiori, primo gradu est filius, filia; secundo nepos, neptis, & deinceps. d. l. 1. §. 3. Et seqq. ubi usque ad gradum sextum tam supra quam infra, nomina propria

adgnationis & cognationis referuntur. Ultra deficiunt nomina specialia, ut ordinem circumscriptio in designatione cognationis.

In ordine transverso primus gradus est, secundum jus civile d. l. 1. §. 1. quod ascendendo numeratio inchoatur, Frater enim & mater sunt secundo gradu, & sic numeratio per patrem, qui cognationis est causa, cum patre primum gradum facit, patrem altero filio secundum; hic cum nepote tertium, & deinceps: ut fratrum filii tertio sint quarto gradu. Quia in re differentibus gradibus Canones: nam illæ singulas personæ numerant utrimque, & tot gradus quot sunt distantia à stipite, numeratio inde personis singulis, ascendendo à persona ad patrem, & ab eo descendendo ad aliam; hi verò in quovis gradu constitutas duas personas, numerantque gradus in quoque vel remotiore persona ad communem patrem sive parentem; ut duo fratres primum gradum constituent, nepotes neptemque secundum, pronepotes, proneptemque & sic deinceps, can. Parentela xxxv. q. 1. ubi legales gradus faciant unum canonice. Ad sedem d. qn. 5. Ubi dicitur consistere differentia in ratione nuptiarum, quæ nomine Canones considerant distantiam requirunt autem isti duarum personarum conjunctionem, ut utriusque distantia consideranda. Leges vero inspicuntur in nem successioneis, in qua proxima quæ persona potior est, l. Iuris consulti 10. in princ. D. d. tit. & habetur ratio unius ad alterum can. Ad sedem.

Ut denumeratio graduum commodè intelligatur, norandum generatim, quomodo personam gradum adijcere, ut quilibet gradibus ab aliquo distet, quod generatim ab eo descendit. Sic filius à patre una generatione distat, ab avo duabus, atque à duobus gradibus. Unde regula est, in linea recta tot esse gradus, quot sunt generationes. Instit. de gradib. cognat. in fine: in qua regitur jus civile & Canonicum conveniunt. Habetque locum regula ista, & in linea transversa per Canonico, cum fratres faciant unam generationem à patre & primum gradum, nepotes

secundam generationem & secundum gradum, atque ita deinceps.

Est autem in linea transversa recepta communiter isto jure hæc regula, Tot gradibus inter se distare aliquos, quot distant à stirpe communi, vel distat eorum remotior. Sic fratres à parente communi distant uno gradu, atque ita etiam inter se distant uno tantum gradu, nepotes secundo, pronepotes tertio, & c. que & inter se, & deinceps. Ratio est, quod cum tota & adæquata conjunctionis eorum ratio sit unio cum stirpe, jure optimo computentur gradus secundum distantiam ab eo ipso stirpe, cum nec magis nec minus possint inter se distare, quam distant ab illo. Sanchez 7. Disp. 50. nu. 5.

Jure civili in linea transversa hæc recepta regula. In ea tot esse gradus, quot sunt personarum una deinceps. Ad primum enim gradum duabus personarum opus est, deinde quælibet addita gradum facit, & accedentibus similiter singulis crescit numerus, ut ait Jurisc. in d. l. 10. §. nam quoties.

Quantum ad impedimentum nuptiarum attinet, in linea recta matrimonium irritum est jure naturali, cum carnalis copula, ad quam ordinatur matrimonium, conjunctam habeat quamdam naturalem turpitudinem, repugnantem reverentiæ parentibus debitæ. Quod facit Levit. 18. Turpitudinem patris vel matris non discooperies quia mater tua est. Præterea jure naturali parentibus debetur subiectio: per conjugium autem quoad debitum alteri alteri mutuo subicitur, 1. Ad Corinth. 7. quod juri subjectionis, quo liberi parentibus sunt obstricti non consonat. Potissima tamen ratio dici potest esse in horrore naturali omnium pene gentium, & aliquarum etiam bestiarum circa hujusmodi conjunctionem. Vid. Sanchez 27. Disp. 51. nu. 7.

Ubi dubitatur, An in infinitum ista prohibitio procedat? R. Et communior & probabilior est sententia affirmantium; Primum ex eo, quod descendentes omnes etiam remoti respectu ascendentium dicantur filii, & debeant naturaliter reverentiam & subjectionem, cui actus conjugalis multum præjudicaret. Deinde major est conjunctio inter eos, quorum unus ab alio, licet remotè,

descendit, quam inter eos, quorum uterque ab alio descendit, ut frater & soror: & major est obligatio erga eum, à quo quis suum esse accepit, quam erga eum, cum quo simul suum esse accepit ab alio. Impeditur autem conjunctio horum, fratris scilicet & sororis, jure naturæ, uti mox dicetur: ut multò magis illa dicenda impediri, etiam inter remotissimos, ex ratione jam dicta. Ecce text. expressus in jure civili, Inst. De nupt. §. 1. C. l. Nuptia 53. D. de ritu nupt. qui in infinitum nuptias inter ascendentes & descendentes dicit esse prohibitas. Quæ juris civilis decisio cum non sit per illum text. Canonicum, restringentem hæc in materia ad certum gradum prohibitionem istam, mutata, secundum eam est judicandum, arg. e. 1. inf. De novi operis nunt. Non rectè obicitur e. Non debet 1. h. t. quia non accipiendum est linea recta, quæ non fuit controversa, sed de transversa, ut ex textu ipso facile est colligere, qui est correctioris juris veteris, quo inter transversales erant prohibita matrimonia usque ad septimum gradum, can. 1. can. Nullum C. passim xxxv. q. 2. Ut subsequens textus restringens usque ad quartum gradum debet intelligi de transversalibus tantum, non de iis, qui sunt in linea recta. Et hoc confirmat textus in e. fin. h. t. qui expressè habet, inter transversales esse prohibitum matrimonium usque ad quartum gradum inclusive, Quo facit Covarr. hic. p. 2. c. 6. §. 10. nu. 8. tradens divini & humani juris Professores adtere, jure gentium committi incestum per eum, qui aliquam ex ascendentibus vel descendentibus duxerit, secundum l. fin. D. de ritu nupt. Vid. Sanchez d. Disp. 51. qu. 2. Verum super hæc re non est, cur sumus valde solliciti, cum vix contingere possit, ut cupiant aliqui inire matrimonium in gradu quinto aut ulteriori in linea recta. Aut enim ante mortuatur, aut ita sunt inæquales quoad ætatem, ut absurdissimum foret tales conjungi, imò velle conjungi, Bellarm. Contr. tomo 2. De matrim. c. 24. in fine.

Quantum ad prohibitionem in gradu transverso fuit variatum. Nam jure civili prohibitio se tantum extendit usque ad quartum gradum exclusive, ut eo jure fratrum liberi, qui

qui eundem avum habebant, & sunt quarto gradu, poterunt licite conjugari, §. *Duorum Insti. De nupr.* Jure vero Canonico usque ad septimum gradum ea prohibitio fuit primo extensa d. *can. 1. & can. Nullum*; postea restricta ad quartum gradum inclusive, d. c. 8. h. 1. qui jure civili est octavus. Ut hodie conjugari non possint, quorum utriusque vel alterius ab avus fuit communis parens: tales enim tantum distant quarto gradu, cum secundum computationem Canonice duae personae unum gradum constituent, uti paulo ante dictum. Ubi satis erit, alter ultra quartum gradum distat à stirpe communi, etiamsi alter intra eum sit, c. *fin. h. 1.* Quo modo recte jungitur nepos vel pronepos ab una parte abnepoti ab altera, quae est in quinto gradu. Ratio prohibitionis conjugalis inter consanguineos fundata est reverentia, quam liberi debent parentibus, & consequenter iis, qui his sanguine sunt juncti. Fundata est & in pudicitia, quam frequenter periclitari faceret familiaritas cognatorum, si inter eos esset licitum matrimonium. Fundatur denique in dilatione necessitudinis inter plures ad conservandam caritatem inter cives, & tranquillitatem societatis, quae magis procuratur per confederationem nuptialem cum remotioribus. Quomodo in *can. 1. in fine xxxv. q. 1.* dicitur maris & foeminae conjunctio, quantum ad genus mortaliu, esse quoddam seminarium caritatis; ubi tamen legendum videtur *Civitas*. Aliam rationem dat Gregorius Magnus, in *can. Quadam xxxv. q. 1.* experimento esse compertum, ex conjugio propinquorum sobolem minus bene succedere. Ratio vero restrictionis graduum ad quartum praecipua est, quia experientia docuit, non posse hoc tempore sine gravi dispendio tot graduum prohibitionem observari, quod, cum aetas decreverit, caritas defixerit, concupiscentia sit aucta, fietes saepe numero, ut homines non recordarentur proximitatis, atque ideo ad propinquos se haberent tamquam ad extraneos, contingeretque inde in gradu prohibito iniuri matrimonia. Cujus rei evitanda gratia recte posteriores Pontifices edocti experientia ad pauciores gradus prohibitionem revocantur Bellarm. *romo 2. Contror. De matrim. lib. 1. c. 29.* Ratio allata à Pont.

in d. c. 8. h. 1. de quatuor humoribus, qui in statu ex quatuor elementis, fundantur in purgatorio, sed tantum ut congruentia physica: ut temere pro materia cum venis sectarii. Sanchez, 7. *Disp. 53. in fine.*

Alteri hujus Rubr. pars est de Affinitate quae consideratur etiam in matrimonio conjunctione, & ratione jam dicta, quibus & haec sufficiat ad animorum concubinationem non autem in successione, quia secunda eam non deserit hereditas. Dicitur Adhuc quod duae diversae cognationes per copulationem, *1. Nec facile 4. §. an fin. D. de adib.* Est autem propinquitas personarum veniens ex habita cum cognata altera, la non tantum licita, sed & illicita. Tit. superiore. Dicitur, ex copulatione eam sunt conjuges una caro, & potest nitas jure Canonum, c. 2. h. 1. Alias ponitur: quo modo ex sponsalibus de per nulla oritur affinitas. Dico, jure Canonum quia jure civili videntur admittuntur ponere, ut colligere est ex d. *ad fin. de officio* sicut haec nisi personas junctas, calcantur greditur. Unde tantum inter cognatos uxorem, inter cognatos mulieris & vinulum hoc ponitur, eo gradu quo quo ipse vir aut mulier eos attingit. Cuius per copulam fiant una caro, non potest conjugum alicui esse propinquus, quod alterum concernat, nec aliquis natus, quod alterum attingere, qui alterum non attingit. *Fraternitatis xxxv. q. 10.* Hic cognati cognati mulieris inter se nullum habent impedimentum: ut frater mariti licite possit forori uxoris, & filius mariti ex parte recte ducat filiam uxoris ex alio matris filium non obstat impedimentum canonum & mariti tamen *Insti. De nupr.* Nihil est quod ex parentum matrimonio committitur frater aut soror, *lib. Generali 34. §. 10. de nupr.*

Erat autem solim triplex affinitas. Primum, de quo jam actum, quod committitur habent cum marito cognati uxoris, & contra. Alterum, quod patet uxoris cognati contrahebant cum secunda uxore mariti, & maritus uxoris cum marito. Tertium, quod committitur secundae mariti uxoris maritus & mariti

urus. Sic & frater uxoris est in primo adfinitatis genere; ejus uxor in secundo, quæ si relicta nuplisset Titio, in eo ponebatur tertium genus adfinitatis; *Glof. in d. c. Non debet 8. h. t.* Ponebant omnia hæc genera olim impedimentum nuptiis, ut patet ex *d. c. 8.* ubi Pont. hoc corrigi, & impedimentum ex secundo & tertio genere aufert data licentia in iis generibus conjugendi. Et hoc, ne prohibitionum frequentia hac in materia facile causer peccatum, contracto in gradibus prohibitis matrimonio ignoranter. Ut hodie non impediatur Titius uxoris suæ fratris relictam uxorem ducere, nec vitricus privigni sui uxorem sibi conjugere, quod olim ne quidem jure civili licitum erat. *l. uxorem 15. D. de ritu nupt.* Verum ea lex abrogata est per *d. c. 8.* cum jus civile cedat dispositioni Canonice in causis spiritualibus. Ut sublatis duobus posterioribus generibus, adfinitatis impedimentum tantum obtineat in primo genere. *Covarr. hic p. 2. c. 6. §. 7. n. 6.* & quidem dirimens, non tantum in linea recta, sed & collateralis usque ad quartum gradum, *d. c. 8. vers. Prohibitio.* Non obstante, quod adfinitas gradus non habeat. *l. 4. §. gradus D. de gradib.* cum adfinitas non generet adfinem, generatio autem qualibet gradum faciat; quo modo in Tit. D. non legendum *de gradibus adfinitatis*, sed *gradibus & adfinibus*; nam sit computatio graduum ad instar consanguinitatis, ut quoto gradu unum conjugum quis attingit ratione consanguinitatis, eodẽ & alterum attingat causa adfinitatis. Quod de quarto gradu dictum, accipiendum est de contracta adfinitate ex copula licita; nam illicita ad secundum gradum tantum impedit & dirimit; non ultra, uti colligere est ex iis, quæ dicta Tit. præcedenti. Vid. Saach. 7. *Disp. 67 n. 3. & seqq.* Hæc de impedimento, quod ponit cum consanguinitas tum adfinitas.

10 Idem etiam ponit justitia, publicæ honestatis, quæ in nuptiis maximè inspicitur, *l. semper 197 D. de R. I.* Illam ponunt sponsalia olim etiam invalida, *c. 4. sup. s. 1.* pura tamen ac cum determinata: nam conditionalibus, quia non ponant nisi spem, non erat eadem vis, *c. un. de sponsal. in 6.* Cum uoa ex pluribus inita ante non inducent hoc impedimentum, quam sit facta electio, neque enim ante sunt sponsa-

lia. *Trid. Sess. 24. c. 3. de reform. matrim. ex sponsalibus* quacunque ratione invalidis hoc impedimentum prorsus sustulit.

11 Quid si oriatur ex matrimonio nullo? Possit videri non oriri, propter generalitatem *d. c. 3.* quod indistinctè ex sponsalibus quacunque ratione invalidis hodie non vult poni impedimentum. *Covarr. d. c. 6. §. 2 n. 2.* Contra tamen dicendum, scilicet poni impedimentum hoc ex contracto matrimonio licet nulliter, idque ex declaratione Pii Quinti, qui in Bulla an. 1568. incip. *Ad Romanum*, quoad hoc negat mutatum esse jus vetus, de quo in *d. c. un. de sponsal. in 6.* modo non defuerit consensus: quomodo clandestinum matrimonium, quod ei defuit consensus legitimus, non videtur ponere hoc impedimentum hodie, cum Coac. taliter contractum decernat nullum, partesque reddat inhabiles ad taliter contrahendum, Sanchez 7. *Disp. 2. 70. n. 5.*

12 Quid si defuit consensus internus, externus autem sit ritè expressus? R. Possit videri, attenda ratione naturali, non poni hoc impedimentum, cum verè defuit consensus, secundum *d. c. un.* Verius tamen illud poni, cum interni consensus defectus lateat, externus autem faciat matrimonium videri validum: ut ponat scandalum; quod causat hoc impedimentum. *Covarr. d. §. 2. n. 3. Sanchez 7. disp. 68. nu. 13. & seqq.*

13 Est autem hoc impedimentum dirimens & perpetuum; ut morte alterius aut sponsaliorum dissolutione non tollatur, *c. 3. & c. Sponsalium 8. sup. tit. 1. can. Si quis 11. 14. 15. xxxvii. qu. 2. Sanchez. d. Disp. 68. n. 20.* Cujus ratio posita est in scandalo: neque enim fert honestas, eam, quæ fuit sponsa unius, nubere ejus consanguineo, ut olim duraverit hoc impedimentum usque ad quartum gradum: verum hodie per *Trid. Sess. 24. c. 3. D. reform. matrim.* restrictum, ut primum non excedat, propterea quod sine dispendio in ulterioribus observari prohibitio non posset, & præcipue quia scandalum contineat, eam, quæ fuit patris sponsa, nubere ejus filio & contra, *§. si uxor tua Instit. De nupt.* Idem de sponsa fratris dicendum. Ex matrimonio rato præcedens impedimentum extenditur etiam hodie usque ad quartum gradum, cum Trident non restringat ad primum, nisi ortum ex sponsalibus

H h h &

& ita declaravit Pius V. in Bulla incip. *Ad Romanas*.

Est & impedimentum ligaminis; quod ponit matrimonium cum aliqua initum non consummatum, quod cum non sit ideo minus ratum, facit cum alia ini aliud non posse, quia nemo potest binas nuptias aut novas contrahere, veteribus durantibus. Durant autem veteres, altero superfluo. Ponit & impedimentum disparitas cultus; qua de re aliquid dictum supra Tit. 1. & reperitur Tit. seqq. Quantum ad raptum attinet, quatenus impediatur, dicitur inf. Tit. de raptoribus.

14 Ceterum nuptiæ aliter, quam dictum, contractæ habentur incestæ, etiam jure naturæ & gentium, inter ascendentes & descendentes, l. *si. D. de ritu nupt.* jure vero humano tantum intra gradum eo jure prohibitum: adeo ut juncti separandi sint, c. 3. h. t. Nisi fiat infideles qui ad fidem conversi in gradu jure humano prohibito conjuncti, non sunt separandi c. 4. h. t. & c. *Gaudemus* s. in pr. inf. de divor. Secus, si in gradu prohibito jure naturæ, super quo non inspectat Pontifex.

15 Est præterea lege proposita poena ineuntibus hujusmodi nuptias, scilicet exsilium, cinguli spolatio, bonorum publicatio (nisi existant alii justissimi, quibus bona referentur, Auth. *Incestas* C. de incest. nupt.) verberatio, si sit personæ vilis. hæc semper ita manent & faminas d. Auth. *Incestas*. Alias prohibitas nuptias ineuntes dotis donationisve nomine dato privantur, l. *qui contra* C. d. tit. Et hæc ita, si scienter sint initæ nuptiæ; excusatur enim error, si contritus eo conperto conjunctio fuerit dirimpta, d. l. *qui contra*.

16 Volunt etiam consummatas esse nuptias, quod sine copula non committatur incestus neque lex soleat punire crimen necdum perfectum, Covart. d. c. 6. §. 8. num. 34. Probabile tamen est, etiam sine copula esse locum poenis, quia in d. l. *qui contra*, puniuntur contrahentes: & in l. *incesta* §. 2. D. de ritu nupt. dicuntur nuptiæ incestæ carere dote; sunt autem nuptiæ ante copulam.

17 Jure Canonico inducta est excommunicatio, quam ipso facto incurrit contrahentes nuptias in gradu prohibito, sive consanguinitatis sive affinitatis, aut cum Monialibus,

quæ & obtinet in Clericis ordinatis & Monialibusve nuptias ineuntibus. *Canon h. t.*

Ignorantia justa præbet exculationem tamen Clericis ordinatis aut professo contrahentibus, in quibus justa esse non factum inspicias, sive jus; quod est non ut malè ejus a legetur ignorantia; quæ probabilis aliquo casu sit, excusatur. *Clem. un. v. contrahentes.*

Quæritur autem, An utraq; tantum facti ignorantia excuset? R. De facti ignorantia iaculabili patere; quia alias nullum dicitur verbum scienter, in d. *Clem. un. v. contrahentes* cum ignorantia involuntaria semper est facta verò minime; eo quod moraliter aequiparetur; nam qui vult ignorantiam intelligi fieri possit, ut simpliciter non ignorans ignorantiam non excusare, vult scienter, quando quis ignorat gradum consanguinitatis esse prohibitum, juratæ ignorantia 13. de R. l. in 6. Possit tamen & aliter excusare, propterea quod quando laici scienter quid facientem, requirit debentiam fidem, l. *sed et si* §. *si* D. de heret. ignorantia autem etiam vicibilis dolenda est. Vid. Suarez de consensu Dist. 23. §. 14.

Scientia alterius illum solum ad peccatum gat, can. in lecto xxxv. qu. 2. non etiam alterum ignorantem; uti nec ignorantem alterum scientem sublevar. Non obstat d. *Clem. un.* loquatur in plurali, neque ideo, quod duorum requiritur scientiam genere dictum, propter omnes qui possent, Gl. in d. *Clem. un. v. scienter* in summa c. 27. n. 141.

Quæritur An & incurrit hanc poenam contrahens cum ea, quam falsò putat coaligunt. Non incurrit, ex eo, quod non ex malitia, sed cui respondet exitus, committatur. & poena inferatur, Gl. d. *Clem. un. v. contrahentes* in cap. *Si vero* inf. de sent. excom. Contrahens tamen erronea donec permanet reus obnoxium peccato Suarez d. loco num. 17.

Per sola sponsalia de futuro dicta poena nime incurrit, quia non ponitur contra matrimonium, de quo tantum loquitur d. *Clem. un.* quæ cum sit pœnalis; non est contrahens.

Aliter sentiendum de sponsalibus de presenti, cum copula non sit de substantia & lex prohibeat matrimonium taliter contrahi, uti dictum superius.

23 Quid si sponsalia de futuro per copulam consummuntur? R. Inspecio jure antiquo, quo per copulam sponsalia transibant in matrimonium prædictæ pœnæ locum fore; non etiam inspecto jure hodierno, quo talis copula nihil operatur, ut succedat regula in *c. non præstat De R. l. in 6. Nav. loco cit. Suarez d. loco n. 20.*

24 Quid si is, qui bona fide contraxit, postea, recognita, pergat utri matrimonio? R. Non videri incurrere hanc pœnam, cum tantum puniatur contractus incestuosus, quem hic non esse initum facit ignorantia. Neque recte cohabitationi aut actui incestuoso ea vis attribuenda, ut faciat transire in contractum, *Gl. in d. Clem. un. V. scienter, Covar. d. c. 6. §. 8. n. 33.* Licet autem actus iste non mereatur pœnam *d. Clem. un. unic.*, meretur tamen aliam, propter gravem, quem continet, reatum, *c. inquisitioni 44. inf. de sent. excom.* Volunt etiam quidam dictæ pœnæ locum esse, si copula post scientiam habita fuerit adfectu maritali, quod videatur prius matrimonium ratificari, & sic quasi de novo contrahi, ut ponatur materia, super quam lata censura. Licet hodie copula subsequens non ponat matrimonium. Quod facit, quod qui contaxerunt solemniter, ignorato occulto impedimento, & super eo dispensationem secreto impetrarunt, possint revalidare contractum per occultam iterationem mutui consensus. *Suarez d. loco n. 21.*

25 Quid si matrimonium initum fuerit per metum? R. Non incurri, quia pœna tantum ipsum contractum adficit, quem hic non ponit facit metus, *Gl. in d. Clem. un. unic. V. matrimonialiter*, nisi postea purgato metu revalidetur contractus, secundum jam dicta. Idem dicendum, si sit contractum matrimonium sub conditione, ante ejus eventum ut non ponitur contractus consummatus, ita nec pœna illi proposita, sed demum illa eveiente, si ab intentione non recesserint.

26 Quid si fœmina contrahat cum ordinato aut Religioso, an eam censuram subeat? R. sp. Non videri, quod in illâ non sit lata directè censura, quippe lata dumtaxat in Clericos, aut contra-

hentes cum Monialibus, item & Moniales, non etiam alias fœminas, cû ordinatis aut Religiosis contrahentes. Ut cum lex sit pœnalis, non debeat extendi ad casum non comprehensum. Nec facit, quod communicet in crimine per usum matrimonii; nam hoc materialiter tantum, non etiam formaliter, quia censura lata est non in utentes matrimonio, sed in contrahentes. *Suarez d. loco numer. 22.*

27 Postremò quaritur, An hæc excommunicatio licet Sacerdotem, aut talem presentem? R. Non ligare, cum in *d. Clem. un.* tantum fiat mentio contrahentium; Sacerdos autem vel testes, licet præsentem, non possunt dici contrahere. Ut cum iis non quadrent v. rba constitutionis, nec ejus decisio accommodari queat, præcipuè pœnalis, non extendenda ad casus non comprehensos. Sunt tamen, quibus contraria placet sententia, propter verba, *inter eosdem scienter eadem celebrantes*: quæ verba cum in *d. Clem. un.* non inveniuntur, non possunt quempiam movere. *Suarez d. l. n. 23.*

28 Cum filia spirituali contrahens non incidit in hanc pœnam ipso jure, cum in *d. Clem. un.* non fiat mentio istius conjunctionis. Videtur tamen ea inferenda esse fornicati cum matre spirituali, aut filia, per *can. Si quis XXXIII. q. 2. ubi Gl. secundum verba illius text.*

29 Quæri hic possit, An pœnæ civiles obtineant etiam quoad contrahentes in gradu prohibito per Canones, permisso verò per leges? R. Hoc quidem sentire Covar. *alias citantem hic c. 6. §. 8. num. 30.* dum vult legem civilem hac in re esse ad Canones referendam. V. tunc tamen tantum habere locum in gradibus prohibitis jure civili. Nihil faciente, quod causa matrimonialis judicanda secundum Canones, & secundum eos sit ponendus contractus incestuosus: neque enim ideo dicendum, approbatam esse legem civilem in gradibus jure civili admissis; cum licet per legem novam extendatur prohibito contractus, non tamen & pœna, nisi exprimitur. Ut contrahentes in quarto gradu pœnæ civili non subjaceant, nisi aliud habeant locorū statuta. Nam cum lex ejusmodi conjunctionem habeat legitimam, non debet per eam puniri, *arg. l. Græchus 4. C. Ad L. Jul. de adult. Alciat. in cap. cum contingat numer. 16. sup. de jurejur.*

- Dicta de penis ita obtinent, nisi dispensatio, quæ est legis vel juris alicujus relaxatio ab eo; qui habet potestatem, impediatur penam. * Dispensare posse Pontificem Roman. super impedimento, humano jure inductis, non est dubium, si tamen causa subsit justa; veluti extinctio gravis litis; si non reperitur æquale matrimonium; si ita postulet conservatio illustri familiaris aliis perituræ, & alia similes, de quibus Navarr. in *summa cap. 22. in fine*, Sanchez lib. 8. *Disp. 6. Pont. lib. 8. c. 21. §. 2.* præcipue si sint publicæ: quomodo faciliè procedet dispensatio inter magnos Principes. Justa causa facit tutum esse & dispensantem & dispensatum, etiam in foro conscientie. Non idem operabitur defectus causæ, cum non debeat Princeps faciliè recedere à jure, quod ipse semel posuit. Non tamen facit causæ defectus dispensationem irritam, cum ejus sit tollere legem, qui posuit. Covarr. d. c. 6. §. 9. num. 15. & seqq. * Hinc super impedimento juris divini aut naturæ dispensatio Pontificia est sine effectu, cum inferioris non sit tollere aut mutare legem superioris, cui est subiectus, licet interpretari eam possit, *can. inferior Dist. 21.* Covarr. d. §. 9. nu. 6. & 7. Bal. Pont. lib. 8. c. 2. num. 4. §. 6. Non est autem juris divini omnis graduum prohibitio contra *Lev. 18* uti probat Covarr. d. c. 6. §. 10. num. 4. & seq. & la-riè Bellarm. de *matrim. c. 27.* * Jure naturæ prohibita esse matrimonia inter ascendentes & descendentes, patet ex *l. fin. D. de ritu nupt.* ubi dicitur jure gentium inter hos committi incestum: quod & repetitur in *l. si adulterium; §. 2. D. ad L. lul. de adult.* & probatum rationibus supra eod. in *prin.* Sic irritum matrimonium inter patrem & filiam, matrem & filium, avum & neprem, & deinceps, reverentia talibus debita non ferente istam conjunctionem. Vid. *Sinch. lib. 7. disp. 51. num. 7.* Inter fratres & sorores illicitum quidem esse matrimonium jure naturæ facit gravis, quam continet, indecentia.
- 33 Questionis autem est, An & jure naturæ sit irritum inter eos matrimonium? Resp. Id aliquos negare, ex eo, quod non sit credibile, Deum voluisse esse irritum matrimonium inter eos, per quos valebat propagari genus humanum. Contrarium tamen probabilius; Primò, propter naturalem pudorem, qui non admittit

hujusmodi conjunctionem, ut genus bene instituat ab ea abhorreat, tamquam aut si quæ ei indulgent ab aliis facta judicentur & reprehendantur, tamquam turæ contravenientes. Cui respondet *Lev. 20.* jussit junctos fratrem & sororem. Secundo, facit text. in *2. Gaudemus divor.* ubi infideles ad fidem convertendi in secundo vel tertio gradu transverbi sunt separandi, quod ille tantum sit per siam prohibitus, cujus legibus contra manebantur. Ut, cum non fiat mentio penis signum sit, quod super eo Ecclesia dispensare non possit, ex eo, quod sit prioris seu naturæ, cui subsit etiam. Facit eod. *l. Libertinus §. D. de ritu nupt.* tus non ducit fororè libertinam, quod non legibus, sed moribus sit introductum. rectè dicat Cujac. ad *Novell. 11.* contra istam jure gentium per hujusmodi conjugium cit etiam, quod nusquam invenitur, quod facta super tali conjunctione, quod gens argumentum eam esse indispensabilem. *var. Conf. 14. n. 8. in fine de sponsalib. Covarr. d. §. 10. n. 14. & 15. Sanchez d. l. 7. §. 11. Bellarm. de matrim. c. 26.*

Alia questio est, An patris contra nepotem cum nepote conjunctio sit jure prohibita? Resp. Id videti aliquos, quod *Lev. 18.* prohibeatur conjunctio cum amita. Verum ibi tantum sit prohibita conjunctio inter nepotem & matrem, ut videatur non prohibita contra patrum cum nepote, cum in clausula unitis sit visio alterius, & non prohibita non potest dici permilla. Ut proinde si permilla posterior, etiam debeat dici non prohibita altera, saltem de jure naturæ, eadem inter personas sit distantia, in secundo scilicet inæquali. Unde videtur ista prohibita contra amitam & nepotem non tam fundari in naturæ, quam potius in quadam irrationabili reverentia, cum ille, cui debetur reverentia, subjiciatur illi, qui eam debet. Quod quidem honestum, non potest tunc dici contra omnino naturæ contrarium. Nec facit, in dicto loco Deus graves penas ponat contra venientibus; quia illæ non concernunt contra conjunctiones; sed quasdam tantum & quædam

dam alia crimina gentiliū ibi enumerata. Huc facit, quodd̄ comūis Orthodoxorum sit sententia, non omnes gradus *Lev. c. 18.* contentos esse prohibitos iure naturæ. Bellarm. *De matrim. c. 27.* Ut super patris cum nepte conjunctione, aliqua circumstantia cohonestante & excusante indecentiam, possit dispensare Pont. ut & dispensatum sæpius fuisse habent historiæ etiam recentes. Vid. Sanchez *d. disp. 52. n. 6. & seqq.*

35 Q. III. An adfinitas ponat impedimentum irritans iure naturæ? Resp. Quantum ad collaterales, non esse impedimentum iure naturæ irritans, licet præ se ferat aliquam indecentiam, nisi iusta circumstantia non cohonestetur. Patet hoc ipsum ex *c. fin. inf. de divor.* ubi dispensat Ecclesia cum conuersis ad fidem ut relictis fratribus utatur. Et cum inter consanguineos non sit impedimentum irritans eoque, multo minus erit inter adfines; quod uisum uinculum minus est arctum.

36 Q. IV. An in linea recta sit impedimentum irritans? Resp. Majorem esse questionem, & auctores variate; nec uideri improbabile eorum opinionem, qui iure naturæ irritas nuptias uolunt, saltem si contracta fuerit adfinitas per copulam iicitam, propter naturalem indecentiam, quam continet conjunctio socii cum nuru, vitici cum privigna, præcipue generi cum foetu, privigni cum uoverca; ubi, præter indecentiam naturalem, etiam obstat inuersio ordinis quoad regimen, cum uoverca, foetus sine loco matris, & in privignum generum, tamquam filios, ordine naturæ habeant potestatem. Quod facit, quodd̄ *Leuis, 20.* exagereetur hoc scelus, & nefandissimis flagitiis adnumeretur; & *D. Paulo 1. Corinth. 5.* fornicatio cum uoverca uocetur tam nefanda conjunctio, qualis ne quidem inter gentes audiamur. * Ut rectè Navar. *Conf. 14. n. 8. in fine sup. de sponsal.* neget Pont. in primo gradu dispensare posse, scilicet quoad lineam rectam: nam quoad lineam transversalem licitè eum dispensare non est dubitandum, iusta causa cohonestante indecentiam. Quod facit, quod ex lege veteri inter leuitum, id est mariti fratrem, & fratram, id est fratris relictam nuptiæ constiterint, imò quasi præcepta fuerint, fratre scilicet mortuo sine semine; ut nihil involuat admodum repugnans iuri naturæ. *Covarr. d. 5. 10. num. 20.*

Quo modo non possunt argui Pontifices, qui in tali gradu dispensarunt: neque reprehendendus Julius II. qui dispensauit cum Henrico VIII. Angliæ Rege, ut licitè duceret uxorem Catharinam, quæ nupta ante fuerat ejus fratri Arturo, sine liberis mortuo, imò non cognita; non etiam Clemens VII. qui eam dispensationem ut legitimum, consultis illustrioribus orbis Academicis, decreuit, cum secundum legem Deuterion. non potuerit tantum, sed & debuerit eam ducere, licet hæc res magnam orbi Christiano dederit ruinam, tum impostura aliquorum, Regem ad diuortium excitantium, ut frustratè ambitionis uindictam consequerentur, qui breui post meritis suæ temeritatis pœnas luerunt, ipso Henrico iubente; tum ipsius Regis turpissimo nefandæ & potentissimæ libidinis æstu, quo eò uerocius præceps ferebatur, ut non erubuerit conceptam ex adulterio filiam sibi copulare. Ut autem sit iure naturæ licitum in secundo gradu contrahere, uenit tamen Titid. *Sess. 24. cap. 5. de reform. matrim.* dispensari nisi publicæ pacis causa inter magnos Principes; super aliis non nisi difficulter. eos autem, qui scienter matrimonia contrahere præsumpserint, separari, & spe consequendæ dispensationis carere uoluit, præcipue si & copula accesserit.

38 Episcopo nulla est dispensandi licentia, nisi forte super aliquo impedimento à se inducto, cum jus publicum non tollat nisi is, qui ei præest, aut alius ex ejus commissione. Si tamen publicè matrimonium contractum fuerit, & occultum sit impedimentum, subsistit etiam scandalum ex dissolutione, nec facilis sit aditus ad Pont. propter partium inopiam, aut distantiam, aliamve iustam ob causam, dispensare Episcopum posse uolunt, propter necessitatem, quæ eam licentiam dat; eo quod credibile non sit, Pontificem sibi reseruisse dispensationem, cum gravissimo animarum dispendio. *Navar. d. cap. 22. n. 85. Pontius l. 8. c. 13. n. 2. & seqq.*

39 Q. An liceat Episcopo dispensare super cognitione spiritali? Resp. Non uideri id alii concessum nisi Rom. Pontifici, cum impedimentum sit ditimens ex iure communi, super quo non disponit inferior, cujus non est legem immutare superioris, aut ab ea licentiam

H h 3 rece-

recedendi dare, nisi ejus permisso, de quo non constat hac in materia. Facit, quod d. Triu. simpliciter permittit dispensationem Pontifici nulla facta mentione Episcoporum aut distinctionis inter cognationum genera.

De legali idem dicendum est, scilicet solum Rom. Pont. super ea dispensare, ex eadem ratione. Ubi nihil facit, quod à Principe tale impedimentum sit inductum, nam postea ab Ecclesia est approbatur, ejusque foro subjectum.

40 Quæres, An super impedimento, quod ponit publica honestas, dispense Episcopus? R. Et hoc esse juris communis, ut tolli nequeat, nisi per eum, qui juri communi sive publico præest, cum non inveniatur alteri eius dispensatio concessa per jus commune, ac proinde dicenda sit reservata S. P.

41 Cæterum ut dispensatio teneat, necesse est non sit extorta per subreptionem aut obreptionem, neque enim foret valida, cap. quia 6. h. s. eo quod deficiat mens dispensantis, juxta dicta sup. de rescript. Nisi postea Pont. dispensationem taliter impetratam confirmet. Itaque casus, ut se habet, exprimendus, nec omittenda particula aggravans, quæ posset dispensatorem removere. Sic exprimendum, an subsit paternitas, an compaternitas, quia dedecet magis ducere eam, quam è sacro fonte susceperit, quàm ejus matrem. Idem de similibus est judicium.

42 Quæ An ommissio unius causæ faciat dispensationem super alia expressam inutilem; veluti si tantum exprimat impedimentum adfinitatis, & subtrahatur publicæ honestatis? R. Videri Navarro Conf. 7. n. 3. & conf. 8. h. 1. valere gratiam quoad impedimentum expressum, circa quod subreptio non contingit, ut gratiam ejus non debeat vitare, sed solum quoad impedimentum ommissum, c. si eo tempore 9. de rescript. in 6. Potest enim gratia esse subreptitia quoad quid tantum, juxta regulam. Uno de duobus sublato, remanere aliud nisi suppressum tale sit, quod secundum jus necessario exprimendum. Posset tamen videri utrumque impedimentum esse simul exprimendum quod utrumque cognitum posset facere difficilem dispensationem, aut eam recusari à superiori. Ita Covarr. d. cap. 6. s. 4. num. 11. Quæ opinio posset videri probabilior, licet pro altera fiat

plurimi auctores; quæ tamen non ideo vitiosa obnoxia subreptionis vitio, cum facta superiorum non habere memoriam potestati ante sublata, nisi & hoc exprimat libellus posteriori, quo petitur dispensatio impedito, quod simul cum potestati rat.

TITULUS XV.

De frigidis & maleficis.

SUMMARIUM.

1. Actus conjugalis non est substantia matrimonii.
2. Impotentia generandi in senibus & in junioribus non est impedimento contrahendi matrimonii.
3. Impotentia hac est ex parte utriusque conjugis & vel perpetua vel temporaria.
4. Item alia absoluta, alia respectiva.
5. Matrimonium potestatem cum impotentia in impotentia, an valide contrahatur.
6. Hermaphroditus an contrahat valide.
7. Spado jure civili recte contrahit.
8. An & jure Canonum?
9. Impotentia ex maleficio quatenus dissolvat matrimonium.
10. An petere à maleficio liceat, ut maleficio tollat?
11. Et an, si modo licito illud tolli possit?
12. Malefici signa destruere an liceat?
13. Separatis ob impotentiam an liceat nuptias?
14. Impotentia cessante an re. ire ad se cogantur.
15. Impotentia ex frigidityate quatenus sit inhabilem.
16. Cultus disparitas est inter impedimenta matrimonii, & quo jure.

Inter impedimenta ditimentia est impotentia ad actus conjugales exercitium, cum sit materia habilis ad finem matrimonii, & et si non sit de substantia, quam potestatem consensus, hic tamen implicare substantiam pulam fertur: uti emptio ad usum liberum dominium rei, quæ si haberi nequeat, obligatio mittit.